

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

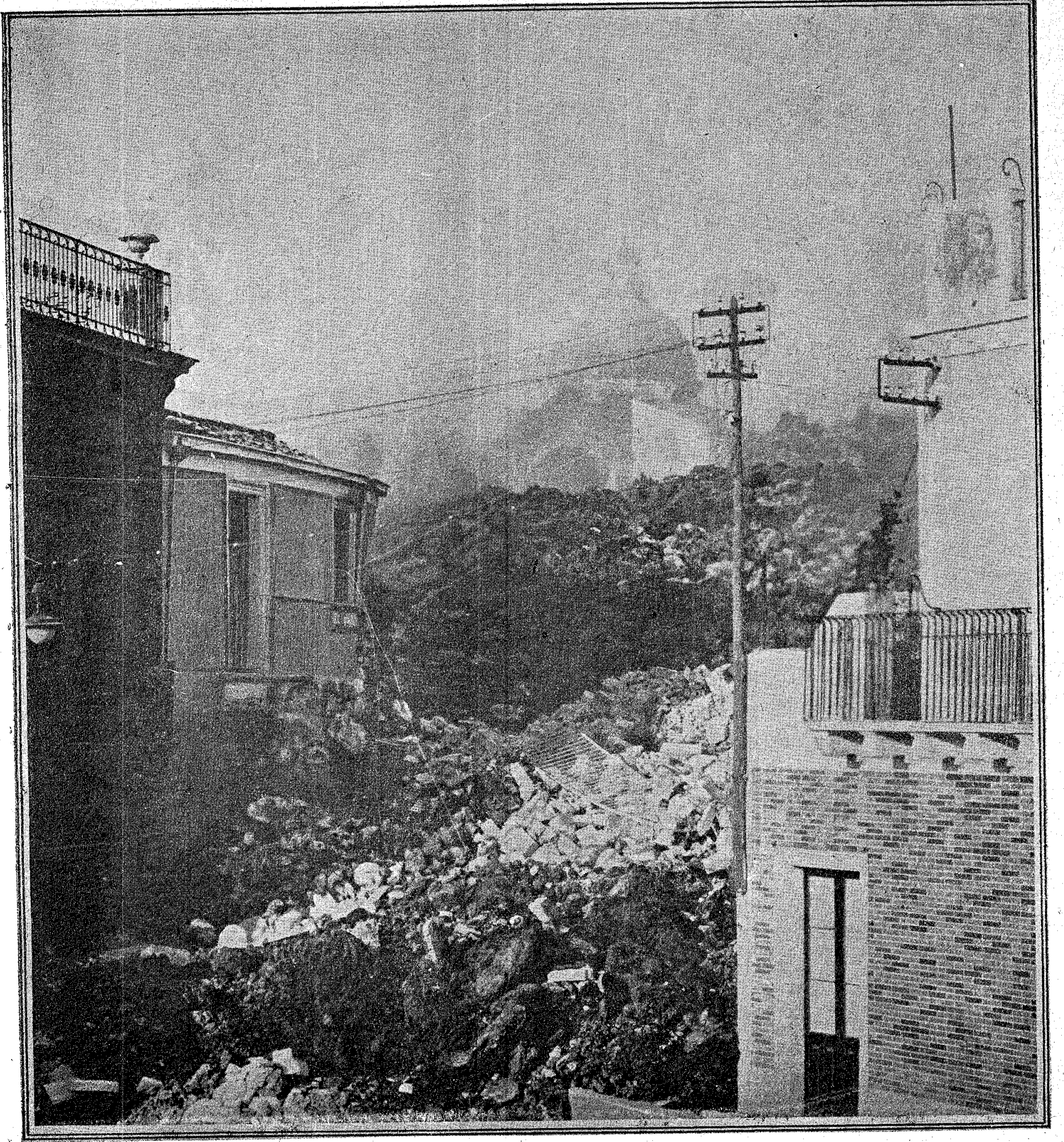
— NIETZSCHE —

Cilt: V

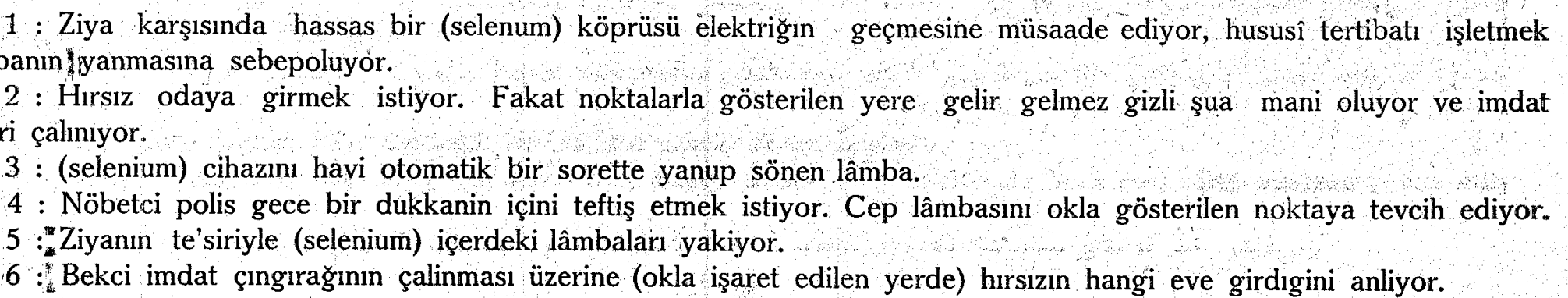
Ankara, 6 Kânunevel, 1928

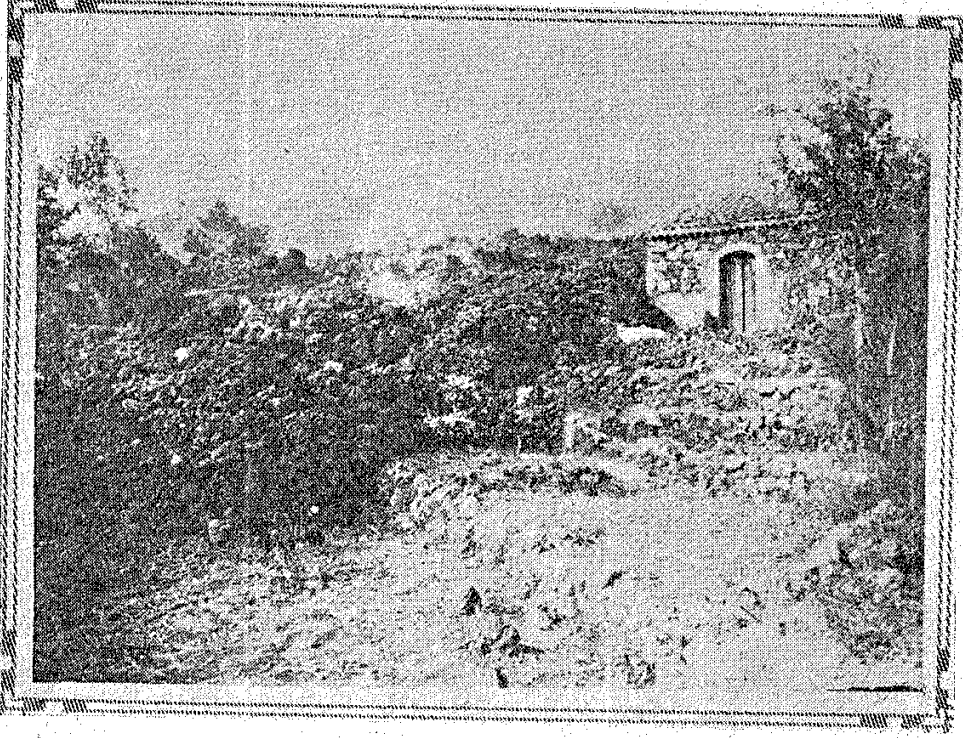
Sayı: 106

FEN VE SAN'AT DUNYASINDA

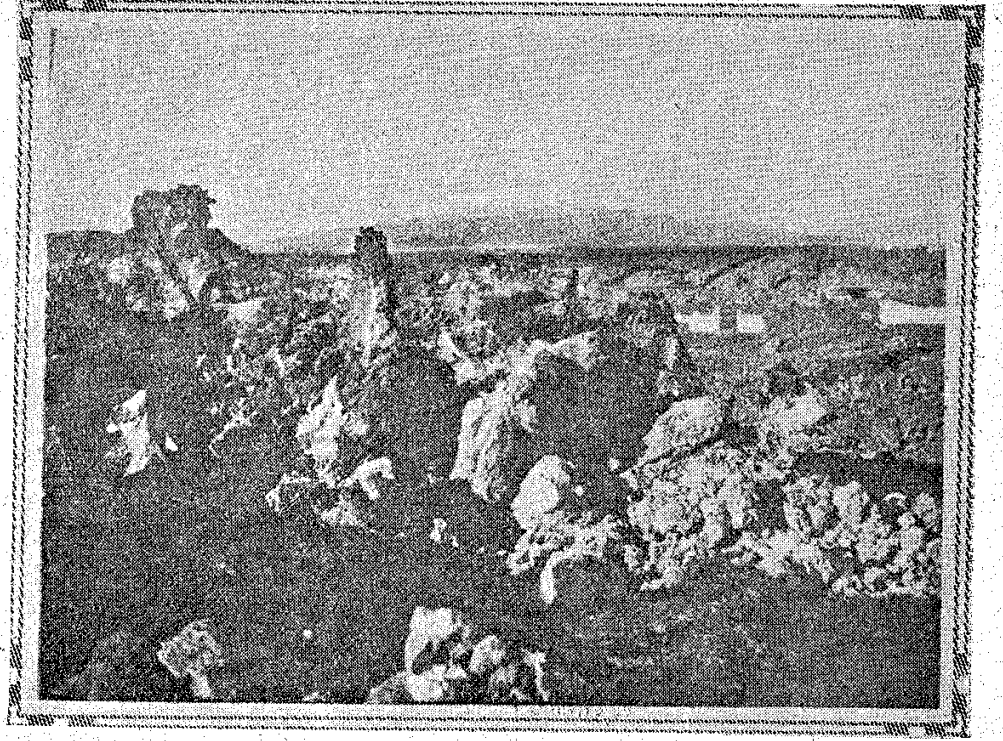

(Etna) yanardağının l  vleriyle harap olan Mascali   hrinde l  vlar ilerliyor.

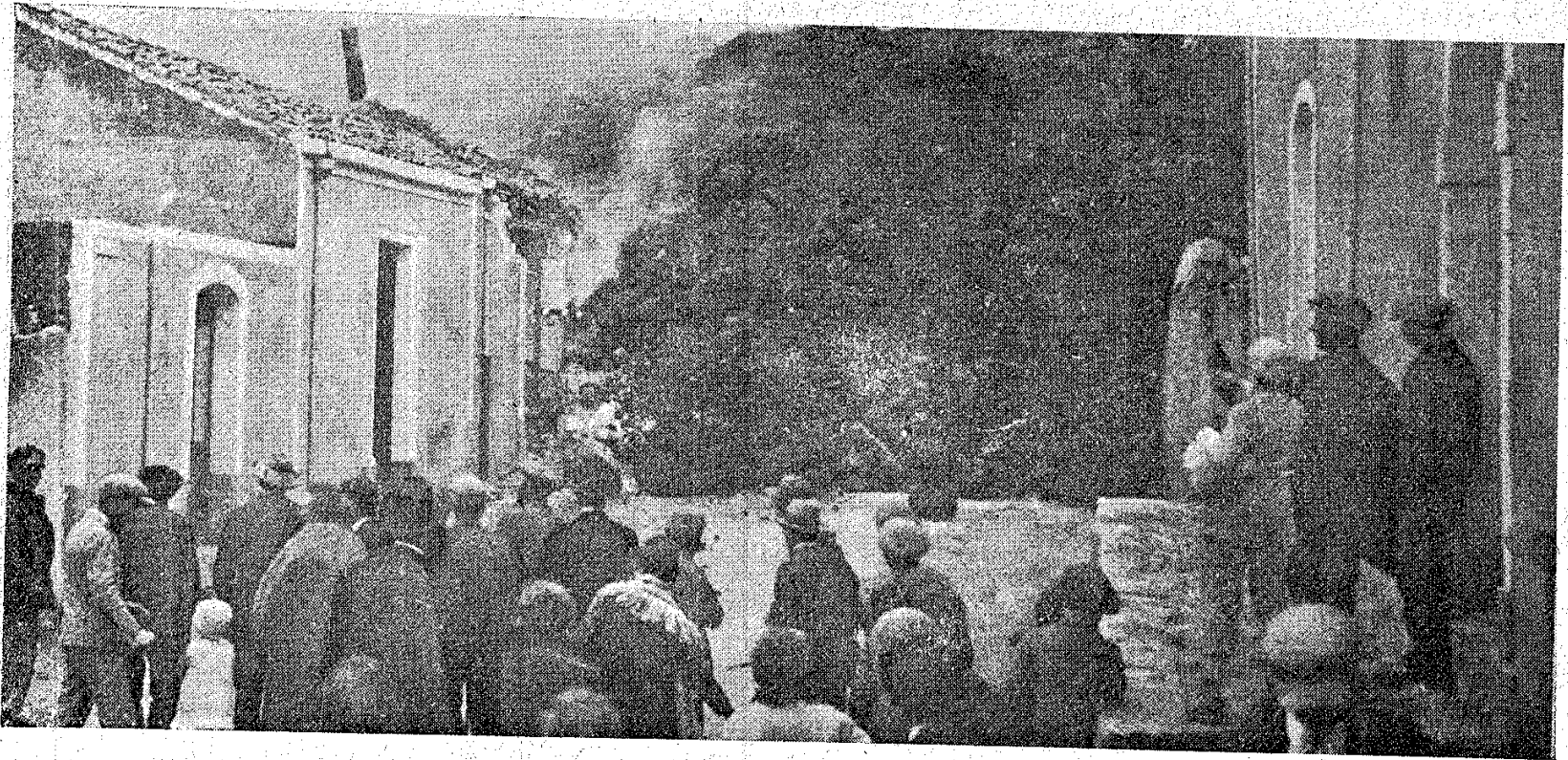

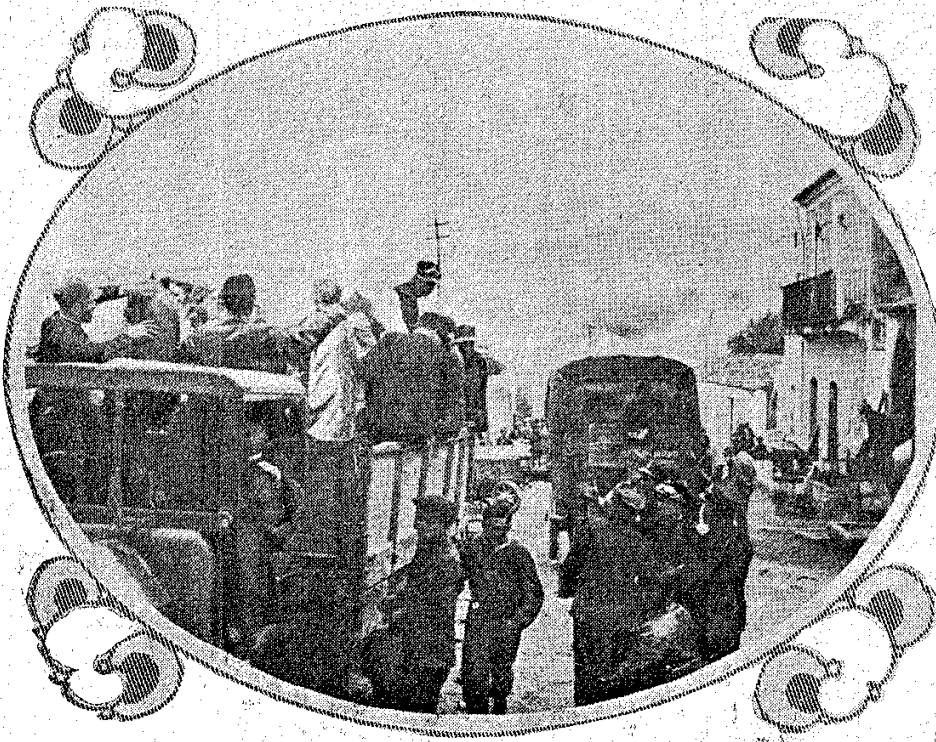
Harabeler şehrinden bir manzara

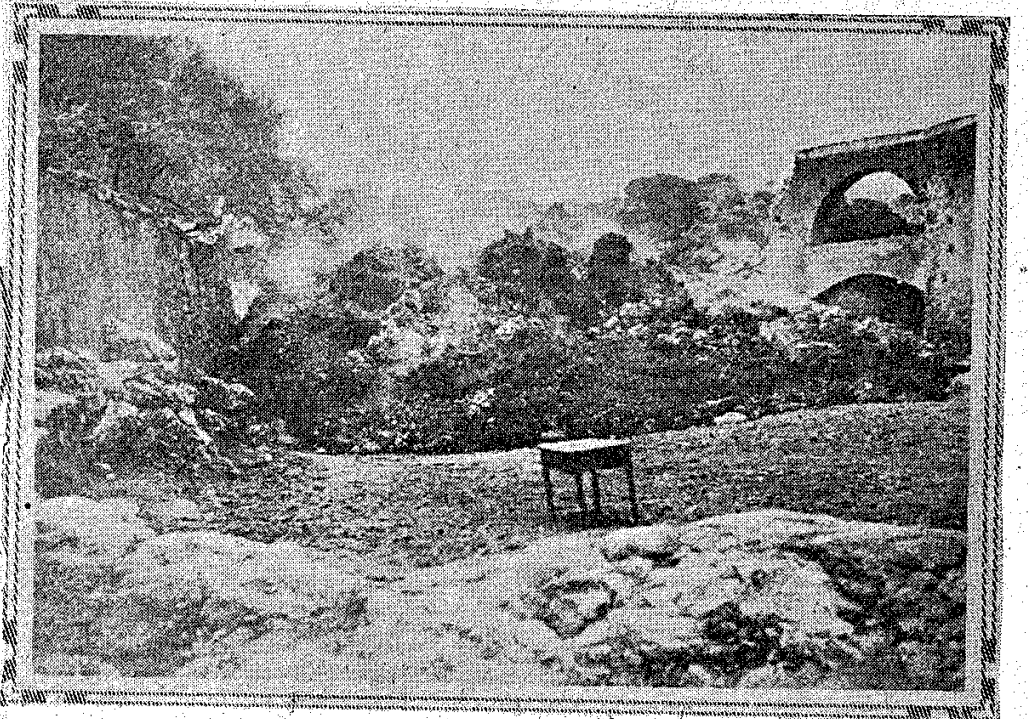
Bu şehir (Medoza) başı gibi taş kesildi

Mascali'de lâvların ilerlemesini seyredenler

Kazazedeler kurtarıyor

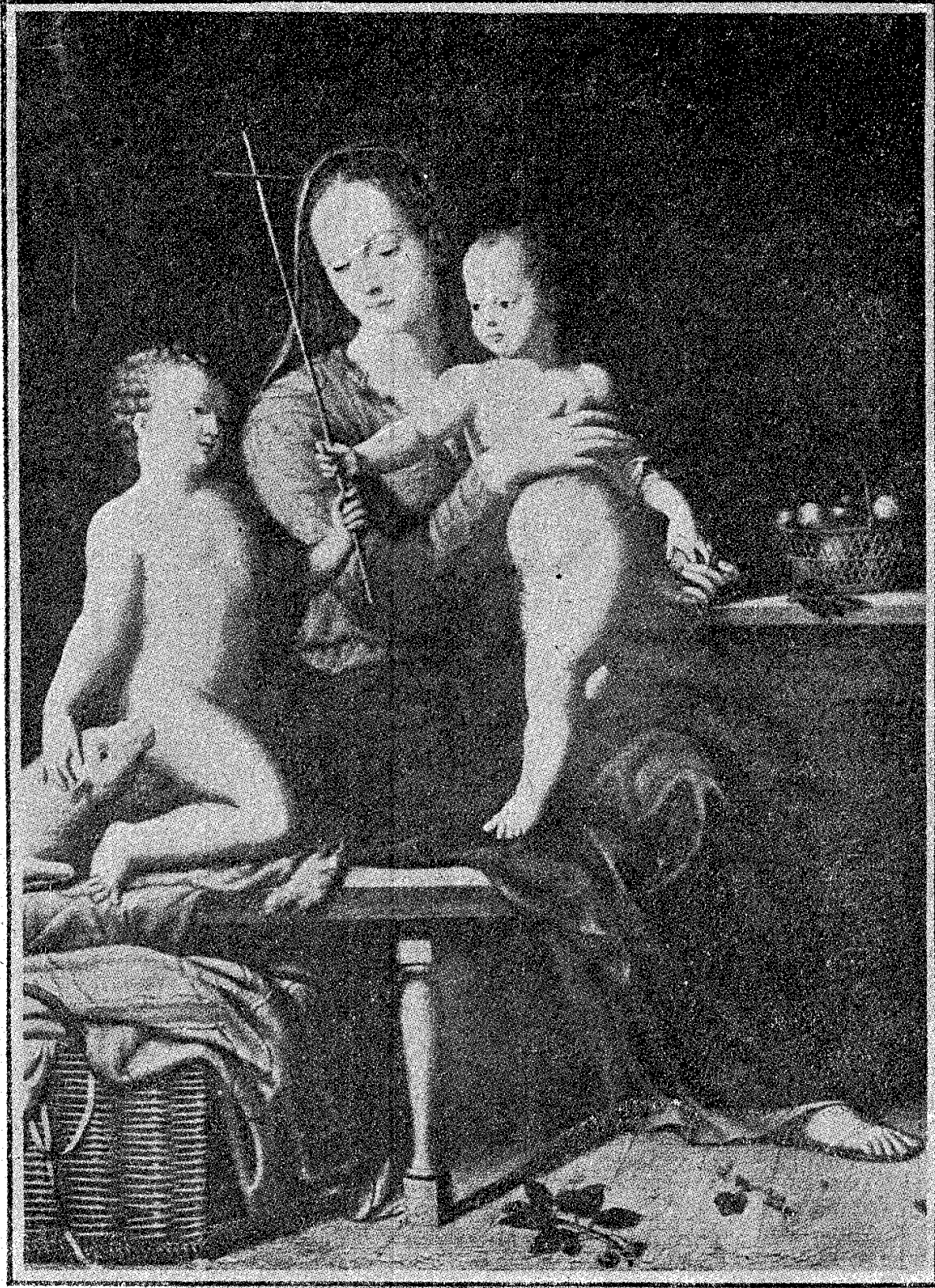
Mascali'den başka bir manzara

Gizli bir Şua

Bu gün bütün insanlar gibi fen de bir hakimiyet peşinde koşuyor; fakat fennin istilâi hareketinde hiç bir mağlubiyet kaydedilemez. Onun attığı adımlar metindir, aksamak nedir bilmez. Fen tarihi, siyasî tarihe benze-

liği başlarken kendi kendine sö-nüp, akşam karanlığında kendi başına yandığı görülmektedir. Sis zamanlarında da böyledir. Şehri sis kaplamiya başlar başlamaz, bütün lâmbalar, gaipten gelen bir gizli kumandayla, aynı saniyede yanar. Bu sihir yahut ke-

trik cereyanına karşı mukavemeti azalır ve kuvvetli bir cereyanın geçmesine manî olamaz, aynı saniyede yakınındaki ufak bir endüksiyon cihazı harekete gelir, bunun tesiriyle, lâmbayı yakacak olan cereyanı idare eden, civalı bir (*makas*) tertibatı hareket eder

Raphael'in (Madonna di siena) tablosi

mez, ikincisinde insanlar biribi-riyle uğraşır, çarpışırken, birincisinin yegâne düşmanı, hemen hemen, tabiattır, ve atılan her adım ona yeni bir muvaffakiyet yolu açar.

Biz bu sütunlarda fennin gizli şualara açılmış yolu üzerindeyiz. Son dokuz ay zarfında İngiltere-de, Londranın Barnes kısmında, sokak lâmbalarının sabah aydın-

ramet işi değildir, Elektrikte (*Selenium*) madeninden istifade edilmiş, bu suretle lâmbaların yakılmasında ayrı müstahdimine ihtiyaç kalmamıştır: sokak lâmbalarından her biri, ziyaya karşı çok hassas bir (*Selenium*) köprü ile techiz edilmiştir. Bu selenium parçası üzerine bir ziya tevcih edildiği zaman seleniumun elek-

ve lâmba yanar.

Fen âleminde, bir kerre, bir hakikat anlaşıldı mıydı, ondan bir çok hususlarda istifade etme-nin yolu bulunur. (*Selenium*) un son hassasından da, bu suretle, başka başka yollarda, istifade edilmeye başlanmıştır: bunlardan biri tehlike çınraklarıdır. Meselâ İngilterede büyük dairelerden, ya-

hut konaklardan birinin, bir odasına hırsız girer girmez, evdeki çingraklar, birden çalmıya başlar; biçare hırsız ne yapacağını şaşırır, artık onun için kaçabilmek en büyük saadettir.

Bu çingraklar nasıl harekete geliyor? şimdi onu tetkik edelim:

Odanın içerisinde bir yere, ziyası tam kapının önünden geçmek üzere bir lâmba konulmuştur. Fakat ziyayı göze görünmez bir hale getirmek için lâmbanın önüne (*infra-ruj*) tertibatı vaz edilmiştir. Artık görülmez bir hale gelen bu şua ilerideki bir (*selenium*) parçasına tesirle bir cereyanı idare etmektedir. Kapı açılarak içeriye hırsız girer girmez, gizli şua ile selenium arasına gelerek, ziyanın yolunu keser. Bunun üzerine (*selenium*) elektrike karşı mukavemetini tedarik eder ve idare ettiği cereyan kesilerek başka bir cereyan açılır, elektrik zilleri çalmıya başlar.

Bu gizli şua tertibatını gizlemek lâzımdır. Bunun için cihazı ev eşyasının arkasına koymak lâzımdır. Şimdi avrupanın büyük şehirlerinde bu son keşiften istifade edilmeye başlanmıştır. Büyük bankalarda daha esash ve kuvvetli tertibat alınmıştır.

Şimdi tuhaf bir şey anlatayım: bir gece *Londra* da (*Poland*) Polonya sokağında büyük bir dükkanın içindeki lâmbalar kendi başlarına yandı, 5 dakika sonra gene kendi kendine söndü. Halbuki dükkanın içinde hiç kimse yoktu.

Bunun izahı çok basittir: o geceki nöbetçi polis, dışarıdan, cep lâmbasını camekanın kendince malum bir noktasına tevcih etmiş, O noktanın arkasında bir yere, bir (*Selenium*) safihası konulmuştur. Zıyanın tesiriyle selenium mukavemetini kaybediyor, içinden elektrik cereyanı mürur ediyor, lâmbalar yaniyor. Polis dükkanda şüpheli bir adam olup olmadığını tetkik ettikten sonra cep lâmbasını çekiyor, dükkândaki ampuller da sönüyor.

Demek ki bu keşif sayesinde geceleri polislerin vazifeleri daha kolaylaşmış, dükkân ve mağazaların emniyeti daha iyi temin edilebilmiştir. Yalnız tehlike çingraklarında her türlü yanlışlığa mani olmak için, gece bekçilerinin gizli ziya tertibatının yerini bilmeleri lâzımdır. Bir çok yerlerde evlerdeki tehlike çingrakları, o mahallenin polis karakol yahut bekçi odasına da merbuttûr. Tehlike zilleri çalınır çalınmaz, ev halkıyla beraber zabite kuvvetleri de harekete geçer; artık hırsız için kurtulma ihtimali kalmamış demektir. Fakat buna karşı hırsızların da fizik ve kimya labaratvarları vardır. Onlar da, bu teşkilâtı faydasız bir hale getirmek için mütemadiyen çalışıyorlar. Lâkin, onlara karşı zabite kuvvetinin daima galebe çalacağı da şüphesizdir.

San'at eserleri Ameir-kaya gidiyor

Evelki makalemizde büyük san'atkârların eserlerinin *Amerikaya* götürülmekte olduğunu yazmıştım. Büyük üslupcumuz *Yakup Kadri* Beyin de yazdığı gibi *Amerika* klasik kültür itibarıyla çok fakirdir. Eski büyük medeniyetlerin saltanat sürdüğü bir toprağa varis olmadığı için Müzeleri eski san'at eserleri cihetinden zengin değildir. Bunu telâfi etmek için fırsat buldukça Avrupadan çok kıymetli sanayi hazinelerini kendi memleketine getiriyor ve, büyük serveti kendisine bütün yolları açık bulunduruyor.

Bu defa *Amerikaya* giden eserlerden (*Raphael*) in meşhur (*Madonna di Siena*) isimli eserinin resmini dercediyoruz. Bu tablo on altıncı asrın ortasından 1876 senesine kadar kaybolmuştu. O sene Profesör Friedrich Steinchen tarafından *Petersburg* da bulularak satın aldığı ve imparatorluk müzesine konuldu, orada yirmi sene kaldı. Ondan sonraki tarihi hakkında malumat yoktur.

Bu eser 5 ¹/₂ ayak uzunluk 4 ayak genişliğindedir. 1508 tarihinde (*Siena*) daki kilisenin mihrabı için yapılmıştı. Buna 150000 İngiliz lirası fiyat takdir edilmiştir. Fakat şimdi kaçta satıldığı gizlenmektedir. Eser *Raphael*'in en meşhur tablolarından biri olarak kabul edilmektedir.

Tabiatın korkunç san'at manzaraları.

Insan elinden çıkan san'at şaheserlerinden bahsederken, tabiatın, muhtelif vesilelerle, önümüze serdiği şehkârlardan bazılarını da gözden geçirelim:

Bunlardan biri bütün korkunçluğuyla, her kesin nazarı dikkatini kendine celbeden (*Etna*) yanardağının (1) Teşrinisanide başlıyan feveranıdır. Bu feveran gittikçe şiddetlenmiş, ayın onunda yeni bir Krater açmış; 25 ayak yüksekliğinde dir lav seli *Mascali* şehrini harabetmiştir.

(*Mascali*) de şehrin hamisi addedilen (*St. Leonard*)'ın heykeli sokağa çıkarılıp yortu yapılırken, bir cihetten de lâvlar şehri istilâya başlamıştı. İşte bir şehir ki esatirdeki Medoza Başı gibi taş münkalip olmuştur.

Lâvlar münasebetiyle hasıl olan hararetin bütün Italyaya 4 sene kâfi gelecek kadar elektrik temin edebileceği hesab edilmiştir. Yanardağın son feveranı lavların asıl Kraterde yukarıya çıkarken eski dehlizleri geçerek tazyik yapmasına atfedilmektedir, lavlar İdrojeni ihtiva eden aşağıki tabakalara temasetmiştir, bunun için diğer indifalar dakinin aksine, budefa kükürtlü gazlar mevcut değildir.

Bir yanar dağın infilâkı, bütün dehşetine rağmen, çok muhteşem bir manzara arzeder.

Güzellik, korkunç olursa insanda başka bir heyecan olandır. Onun şiirini ifade etmek, hemen hemen, mümkün değildir.

Fakat bu şiiriyet karşısında kı sefalet manzarası da yürekler parçalar.

İşte tabiat iki mutezat şeyi bir arada cemetmiştir:

Sefalet san'at ve şiir...

KÂZİM SEVİNÇ